

آنتونی گیدنز
فیلیپ ساتن

مقدمات

جامعه
شناختی

نشرنی

ترجمه
هوشنگ نایبی

فهرست مطالب

تثبیت جامعه‌شناسی.....	۴۷	دیباجه.....	۹
امیل دورکیم و واقعیت‌های اجتماعی.....	۴۷	جامعه‌شناسی چیست؟.....	۱۱
ماکس وبر و سرمایه‌داری و مذهب.....	۵۱	تخیل جامعه‌شناسی.....	۱۲
دوراهی‌های نظری.....	۵۶	مطالعه مردم و جامعه.....	۱۳
ساختار اجتماعی و عاملیت انسان.....	۵۷	شکل‌گیری تفکر جامعه‌شناسی.....	۱۵
اجماع و تضاد.....	۶۰	نظریه‌ها و دیدگاه‌های نظری.....	۱۵
دگرگونی جوامع و جامعه‌شناسی.....	۶۱	بنیان‌گذاران جامعه‌شناسی.....	۱۶
فمینیسم و جامعه‌شناسی غالب.....	۶۳	سنت‌های نظری در جامعه‌شناسی.....	۲۵
جامعه‌شناسی فرااستعماری.....	۶۶	سطح تحلیل: جامعه‌شناسی خرد و	
فراساختارگرایی و پست‌مدرنیته.....	۶۸	جامعه‌شناسی کلان.....	۳۰
جهانی شدن و خطرات و «انتقام» طبیعت.....	۷۰	جامعه‌شناسی برای چیست؟.....	۳۱
نتیجه‌گیری: نظریه جامعه‌شناسی		جامعه‌شناسی عمومی و تخصصی.....	۳۲
در حال تحول.....	۷۳	بازگویی بدیهیات؟.....	۳۳
خلاصه فصل.....	۷۴	تأثیر جامعه‌شناسی.....	۳۴
تحقیقات.....	۷۴	نتیجه‌گیری.....	۳۴
اندیشه.....	۷۵	خلاصه فصل.....	۳۵
جامعه و هنر.....	۷۵	تحقیقات.....	۳۶
سایت‌های اینترنتی.....	۷۵	اندیشه.....	۳۶
جامعه‌شناسی و تغییرات اجتماعی.....	۷۷	جامعه و هنر.....	۳۶
انواع جامعه.....	۷۹	سایت‌های اینترنتی.....	۳۷
دنیای رو به نابودی.....	۷۹	نظریه‌ها و دیدگاه‌ها در جامعه‌شناسی.....	۳۹
مدرنیته و جوامع صنعتی.....	۸۴	به سوی جامعه‌شناسی.....	۴۱
تغییر جهان انسان.....	۸۷	پوزیتیویسم و تکامل اجتماعی.....	۴۱
دگرگونی جوامع.....	۹۰	کارل مارکس و انقلاب سرمایه‌داری.....	۴۳
توسعه اقتصادی.....	۹۱		
تغییرات اجتماعی و فرهنگی.....	۹۲		

- ۱۶۷ زنانه شدن کار
- ۱۷۱ دگرگونی تقسیم کار در خانه
- ۱۷۳ اتوماسیون و مهارت
- ۱۸۰ اهمیت اجتماعی کار
- ۱۸۱ گسترش بی‌ثباتی شغلی
- ۱۸۳ بیکاری
- نتیجه‌گیری: انعطاف‌پذیری و
- ۱۸۴ «تباهی شخصیت»
- ۱۸۶ خلاصه فصل
- ۱۸۶ تحقیقات
- ۱۸۷ اندیشه
- ۱۸۷ جامعه و هنر
- ۱۸۸ سایت‌های اینترنتی
- ۱۸۹ ۶. تعامل اجتماعی و زندگی روزمره
- ۱۹۰ اهمیت مطالعه زندگی روزمره
- ۱۹۲ ارتباط غیرکلامی
- ۱۹۲ چهره و ژست و احساسات انسان
- ۱۹۴ جنسیت و بدن
- ۱۹۵ تجسد و هویت
- ۱۹۷ چهره و بدن و کلام در تعامل
- ۱۹۸ برخورد
- ۲۰۰ مدیریت تأثیر
- ۲۰۴ حریم شخصی
- ۲۰۵ قواعد تعامل اجتماعی
- ۲۰۵ درک مشترک
- ۲۰۶ تخریب تعامل
- ۲۰۶ فریاد واکنش
- ۲۰۷ تعامل در مکان و زمان
- ۲۰۸ نظم‌بخشی به مکان و زمان
- زندگی روزمره در چشم‌انداز
- ۲۰۹ فرهنگی و تاریخی
- ۲۱۰ تعامل در فضای سایبری
- ۲۱۳ نتیجه‌گیری: نزدیکی و فاصله در تعامل انسان
- ۲۱۴ خلاصه فصل
- ۲۱۵ تحقیقات
- ۲۱۵ اندیشه
- ۹۳ سازمان سیاسی
- ۹۴ جهانی شدن
- ۹۴ عناصر جهانی شدن
- ۱۰۳ صداهای خاص
- ۱۰۸ پیامدهای جهانی شدن
- ۱۱۴ نتیجه‌گیری: به سوی اداره جهان
- ۱۱۶ خلاصه فصل
- ۱۱۶ تحقیقات
- ۱۱۷ اندیشه
- ۱۱۷ جامعه و هنر
- ۱۱۷ سایت‌های اینترنتی
- ۱۱۹ ۴. شهر و زندگی شهری
- ۱۲۰ نظریه‌های شهرنشینی
- ۱۲۲ مکتب شیکاگو
- ۱۲۷ فضای شهر و نظارت و نابرابری شهری
- ۱۳۱ جنبش‌های اجتماعی و مصرف جمعی
- ۱۳۳ توسعه شهر
- ۱۳۳ صنعتی شدن و شهرنشینی
- ۱۳۴ توسعه شهر مدرن
- ۱۳۵ روندهای شهری در جهان پیشرفته
- ۱۳۹ شهرنشینی در جهان در حال توسعه
- ۱۴۴ نتیجه‌گیری: شهر و اداره جهان
- ۱۴۴ خلاصه فصل
- ۱۴۴ تحقیقات
- ۱۴۵ اندیشه
- ۱۴۵ جامعه و هنر
- ۱۴۶ سایت‌های اینترنتی
- ۱۴۷ ۵. کار و حیات اقتصادی
- ۱۴۸ اقتصاد جهانی در بحران
- ۱۵۰ جامعه‌شناسی اقتصادی
- ۱۵۲ تیئوریسم و فوردیسم
- ۱۵۵ روندهای پست‌فوردیسم
- ۱۵۸ دگرگونی ماهیت کار
- ۱۵۸ مفهوم کار
- ۱۶۲ سازمان اجتماعی کار
- ۱۶۵ افول اتحادیه‌های کارگری

۲۶۰	تداخل نابرابری‌ها	۲۱۵	جامعه و هنر
۲۶۲	تقسیمات طبقاتی در جهان پیشرفته	۲۱۶	سایت‌های اینترنتی
۲۶۲	مسئله طبقه بالا	۲۱۷	۷. سیر زندگی
۲۶۳	رشد طبقه متوسط	۲۱۹	هویت اجتماعی و اجتماعی شدن
۲۶۵	تحول طبقه کارگر	۲۱۹	نظریه‌های رشد کودک
۲۶۶	طبقه فقیر	۲۲۲	عوامل اجتماعی شدن
۲۶۷	طبقه و سبک زندگی	۲۲۶	اجتماعی شدن جنسیت
۲۶۹	جنسیت و قشربندی	۲۲۶	یادگیری جنسیت
۲۷۰	تحرك اجتماعی	۲۲۷	مراحل زندگی
۲۷۱	جنسیت و تحرك اجتماعی	۲۲۸	کودکی
۲۷۲	نتیجه‌گیری: استمرار تداوم طبقه اجتماعی	۲۳۱	نوجوانی و فرهنگ جوانان
۲۷۲	خلاصه فصل	۲۳۲	بزرگسالی جوان
۲۷۳	تحقیقات	۲۳۲	میانسالی
۲۷۳	اندیشه	۲۳۳	دوره آخر زندگی: سالخوردگی
۲۷۴	جامعه و هنر	۲۳۴	نحوه سالخوردگی
۲۷۴	سایت‌های اینترنتی		سالخورده شدن: تبیین‌های متضاد
۲۷۵	۹. سازمان و شبکه	۲۳۶	جامعه‌شناسی
۲۷۷	سازمان‌ها	۲۳۹	ابعاد سالخوردگی
۲۷۸	سازمان و بوروکراسی	۲۴۲	مرگ و احتضار و داغ‌دیدگی
۲۸۶	کنترل سازمانی زمان و مکان	۲۴۲	جامعه‌شناسی مرگ و احتضار
۲۸۷	سازمان‌های فراملی	۲۴۳	نظریه مرگ در جوامع مدرن
۲۹۱	سازمان‌های اقتصادی	۲۴۴	مباحث نوظهور
۲۹۷	شبکه‌های اجتماعی	۲۴۷	خلاصه فصل
۲۹۹	شبکه و تکنولوژی اطلاعات	۲۴۸	تحقیقات
۳۰۰	سرمایه اجتماعی و روابط پیونددهنده	۲۴۸	اندیشه
۳۰۶	نتیجه‌گیری	۲۴۹	جامعه و هنر
۳۰۷	خلاصه فصل	۲۴۹	سایت‌های اینترنتی
۳۰۷	تحقیقات	۲۵۱	۸. قشربندی و طبقه اجتماعی
۳۰۸	اندیشه	۲۵۲	نظام‌های قشربندی
۳۰۸	جامعه و هنر	۲۵۳	بردگی
۳۰۹	سایت‌های اینترنتی	۲۵۴	کاست
۳۱۱	واژه‌نامه	۲۵۶	اشار
۳۴۵	منابع	۲۵۶	طبقه
۴۰۱	نمایه	۲۵۷	نظریه‌های طبقه اجتماعی
		۲۵۷	نظریه تضاد طبقاتی کارل مارکس
		۲۵۷	ماکس وبر و طبقه و منزلت و حزب

جامعه‌شناسی چیست؟

انسان در دنیای امروز احساس آزادی می‌کند و احساس هیجان و سردرگمی و حتی تناقضی تمام‌عیار. دوستی‌ها و ارتباط‌های جهانی نسبت به گذشته از بسیاری جهات ساده‌تر شده است. ولی در همان حال شاهد جرایم خشونت‌آمیز و تروریسم و جنگ و نابرابری اجتماعی دیرپا هستیم. تکنولوژی با سرعت فزاینده‌ای پیش می‌رود و فرصت‌ها و امکانات جدیدی پدید می‌آورد اما از سوی دیگر نگرانی نسبت به اثر ویرانگر حیات مدرن بر محیط طبیعی هم دامن می‌گسترده. زندگی اکثر مردم کشورهای نسبتاً ثروتمند از لحاظ مادی بهتر از گذشته است ولی در نقاط دیگر جهان میلیون‌ها انسان در فقر به سر می‌برند و کودکان از گرسنگی و فقدان آب سالم و امکانات اولیه زندگی جان می‌سپارند. حال در جایی که از موقعیت‌های جدیدی برای در اختیار گرفتن سرنوشت‌مان و ساختن زندگی بهتر برخورداریم آن‌چنان‌که در تخیل نسل‌های گذشته هم نمی‌گنجید چگونه چنین چیزی ممکن است؟

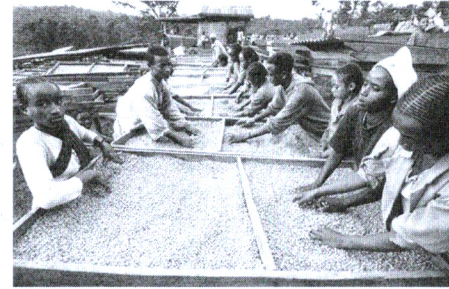
این دنیا چگونه پا گرفت؟ چرا اوضاع زندگی ما از زندگی نیاکان و گذشتگانمان سخت متفاوت است؟ اگر تا به حال چنین سؤالاتی از خود پرسیده‌اید پس بدانید یک‌پا جامعه‌شناس مبتدی هستید. این پرسش‌ها مسائل اصلی رشته جامعه‌شناسی است که نقشی بنیادی در حیات فکری مدرن دارد.

جامعه‌شناسی مطالعه علمی حیات انسان و گروه‌های اجتماعی و کل جوامع و دنیای انسان است. جامعه‌شناسی کاری است بس گویا و خیره‌کننده چه موضوع آن رفتار خود ماست که موجودی اجتماعی هستیم. دامنه جامعه‌شناسی بس گسترده است از تحلیل برخورد گذرای انسان‌ها در خیابان گرفته تا کندوکاو روابط بین‌المللی و تروریسم جهانی.

ما اکثراً جهان را برحسب خصوصیات عادی زندگی خودمان و برحسب خانواده و دوستی‌ها و کارمان می‌نگریم. جامعه‌شناسی اما مبین لزوم برخورداری از دید بس وسیع‌تری از زندگی است تا علت عمل و رفتار خود را تبیین کنیم. جامعه‌شناسی به ما می‌آموزد چه‌بسا آنچه طبیعی و ناگزیر و خوب یا حقیقت می‌دانیم چنان نیست و آنچه بدیهی می‌انگاریم سخت متأثر از رویدادهای تاریخی و فرایندهای اجتماعی باشد. شناخت نحوه نامحسوس و پیچیده و ژرف انعکاس زمینه و شرایط تجربه اجتماعی مان در زندگی فردی مان برای برخورداری از دید جامعه‌شناسانه امری است اساسی.

تخیل جامعه‌شناسی

آموختن تفکر جامعه‌شناسانه به معنای پروراندن تخیل مان است. مطالعه جامعه‌شناسی صرفاً فرایند عادی کسب دانش از کتاب نیست. جامعه‌شناس کسی است که قادر است پدیده‌ها را فارغ از محیط شخصی بلافصل آن در زمینه‌ای گسترده ببیند. کار جامعه‌شناسی بر تخیل جامعه‌شناسی متکی است که اصطلاح معروف سی رایت میلز جامعه‌شناس آمریکایی است (Mills, 1970).

قهوه برای این کارگران که گذران زندگی‌شان به کار کردن در مزارع قهوه وابسته است چیزی بیش از یک نوشیدنی دلچسب است.

تخیل جامعه‌شناسی علی‌الخصوص ایجاب می‌کند «خودمان را فارغ از روال‌های عادی زندگی روزمره تصور کنیم» تا بتوانیم با دیدی نو بدان‌ها بنگریم. به عنوان مثال درباره‌ی عمل ساده نوشیدن یک فنجان قهوه که عملی است معمولی از دید جامعه‌شناسی چه می‌توان گفت؟

اول از همه باید خاطر نشان کنیم قهوه فقط یک نوشیدنی نیست. قهوه به عنوان بخشی از فعالیت‌های اجتماعی روزانه ما ارزش نمادین دارد. غالباً آداب قرین با خوردن قهوه بسی مهم‌تر از عمل ساده نوشیدن قهوه است. برای بسیاری از غربی‌ها قهوه صبح در قلب فعالیت‌های روزانه قرار دارد. قهوه اولین گام ضروری برای شروع روز است. اغلب اوقات در پی قهوه صبح خوردن قهوه با دیگران پیش می‌آید که بنیان آداب اجتماعی است و نه صرفاً رفتاری فردی. دو نفر که قرار می‌گذارند با هم قهوه بخورند احتمالاً بیشتر به دور هم بودن و گپ زدن علاقه‌مندند تا نوشیدن قهوه. در همه جوامع خوردن و نوشیدن موقعیتی برای تعامل اجتماعی و به‌جا آوردن آداب و رسوم فراهم می‌آورد و همه این‌ها موضوعی است غنی برای مطالعه جامعه‌شناسی. اما قضیه فراتر از این‌هاست.

بسیاری قهوه را به خاطر «نشاط فوق‌العاده‌ای» که پدید می‌آورد می‌نوشند. روزهای بلند در دفتر کار یا مطالعه در آخر شب با استراحت‌های منظم برای قهوه خوردن مطبوع‌تر می‌گردد. قهوه ماده‌ای است اعتیادآور اما معمولاً در فرهنگ‌های غربی مردم اکثراً قهوه‌خورها را معتاد قلمداد نمی‌کنند. در این جوامع قهوه نیز مانند الکل ماده مخدر جامعه‌پسندی است حال آن‌که برای مثال ماری جوانا جامعه‌پسند نیست. با این‌همه جوامعی هست که مردم مصرف ماری جوانا و حتی کوکائین را جایز می‌شمارند اما هم قهوه و هم الکل را به دیده بد می‌نگرند. جامعه‌شناسان در پی علت این تفاوت‌ها و نحوه شکل‌گیری آن‌ها هستند.

سوم این‌که فردی که قهوه می‌نوشد وارد مجموعه پیچیده‌ای از روابط اجتماعی و اقتصادی می‌شود که در سراسر جهان دامن گسترده است. قهوه محصولی است که مردم بعضی از مناطق ثروتمند و فقیر جهان را به هم می‌پیوندد. قهوه به صورت انبوه در کشورهای ثروتمند مصرف می‌گردد اما اساساً در کشورهای فقیر تولید می‌شود. قهوه یکی از کالاهای بسیار ارزشمند در تجارت بین‌المللی است و برای کشورهای بسیاری بزرگ‌ترین منبع تجارت خارجی است. تولید و حمل‌ونقل و توزیع قهوه مستلزم مبادلات مستمر بین مردمی است که

هزاران کیلومتر از مصرف‌کنندگان قهوه دورند. مطالعه این دست مبادلات جهانی امروز از کارهای مهم جامعه‌شناسان است.

چهارم این‌که عمل جرعه‌جرعه نوشیدن قهوه وابسته به یک فرایند طولانی توسعه اجتماعی و اقتصادی است. قهوه همراه با دیگر مواد غذایی متداول غرب چون چای و موز و سیب‌زمینی و شکر از اواخر دهه ۱۸۰۰ مصرف گسترده یافت و قبل از آن فقط در میان نخبگان رایج بود. هرچند نوشیدن قهوه ابتدا در خاورمیانه متداول شد ولی مصرف انبوه قهوه طی دوره توسعه غرب در دو قرن گذشته پا گرفت. در اصل کل قهوه‌ای که امروز مصرف می‌کنیم از مناطقی چون آمریکای جنوبی و آفریقا می‌آید که مستعمره اروپاییان بود. قهوه جزء «طبیعی» محصولات غرب نیست. میراث استعماری تأثیر عظیمی بر توسعه تجارت جهانی قهوه گذاشته است.

پنجم این‌که قهوه محصولی است که در قلب مباحث جاری درباره‌ی جهانی شدن و تجارت بین‌المللی عادلانه و حقوق بشر و تخریب محیط زیست قرار دارد. قهوه به موازات رشد علاقه عموم بدان «مارک‌بندی» و «سیاسی» می‌گردد. تصمیمات مصرف‌کنندگان در مورد این‌که چه نوع قهوه‌ای بخرند و از کجا بخرند جزئی از سبک زندگی است. مردم ای بسا تصمیم بگیرند فقط قهوه ارگانیک مصرف کنند یا قهوه بدون کافئین یا قهوه مبتنی بر «تجارت عادلانه» که تمام قیمت بازار قهوه به تولیدکنندگان خرده‌پای کشورهای در حال توسعه پرداخت می‌شود. مردم چه بسا بر آن شوند به جای فروشگاه‌های زنجیره‌ای نظیر استارباکس^۱ از قهوه‌فروشی‌های «مستقل» حمایت کنند.

مطالعه مردم و جامعه

جامعه‌شناسی را غالباً «علم جامعه» می‌گویند. اما «جامعه» چیست؟ عموماً منظور جامعه‌شناسان از جامعه گروهی از مردم است که در سرزمینی محدود زندگی می‌کنند و دارای ویژگی‌های فرهنگی مشترکی چون زبان و ارزش‌ها و هنجارهای اصلی رفتارند. از این‌رو می‌توان از جامعه فرانسه یا جامعه دانمارک سخن گفت. با وصف این، «جامعه» متشکل از نهادهایی مانند حکومت و آموزش و خانواده و روابط نسبتاً پایدار بین آن‌هاست. الگوهای دیرپای روابط میان مردم و گروه‌ها و نهادها ساختار اجتماعی جامعه را تشکیل می‌دهد. هرگاه با مفاهیم جامعه و نهادها و ساختارهای اجتماعی به حیات اجتماعی بیندیشیم داریم از تخیل جامعه‌شناسی و «تفکر جامعه‌شناسانه» سود می‌جوییم.

برخورداری از تخیل جامعه‌شناسی به ما امکان می‌دهد رویدادهای بسیاری را که فقط مربوط به یک فرد می‌نماید در واقع بازتاب مسائل بزرگ‌تر بدانیم. برای مثال ای بسا طلاق فرایند بس دشواری برای فرد درگیر آن باشد که میلز آن را «مشکل شخصی» می‌نامد. اما طلاق در بسیاری از جوامع جهان «مسئله عمومی» حادی است که بر حقوق بازنشستگی و کمک‌هزینه رفاهی و

تفکر خلاق

مثال قهوه نشان می‌دهد تخیل جامعه‌شناسی درک‌مان از امور عادی را تعمیق می‌بخشد. اما چه تغییری در رفتار مردم پدید می‌آورد؟ فهرستی از واکنش‌های احتمالی مردم به «جامعه‌شناسی قهوه» تهیه کنید.

۱. Starbucks شرکتی دارای فروشگاه‌های زنجیره‌ای قهوه در آمریکا و کشورهای دیگر که قهوه مرغوب می‌فروشند. - م.